

NEDARVET MØNSTER. Forskning tyder på at gamle jordbrukstradisjoner kan forklare noe av kjønnsrollene vi ser i dag.

Kjønnsroller fra fortiden

Ukeslutt

MARI REGE
professor i økonomi,
Handelshøgskolen ved
Universitetet i Stavanger,
Økonomisk institutt ved
Universitetet i Oslo

Arbeidsfordeling. I dag tar flere norske jenter høyere utdanning enn gutter. I et kunnskapsbasert arbeidsmarked skulle dette bety at jentene er minst like produktive som guttene. Jentene burde derfor ha like gode muligheter som guttene til å påta seg rollen som familiens hovedforsørger. Likevel ser vi at det fremdeles er jentene som velger deltidsarbeid og som bruker mest tid på hjem og barn.

Holdninger. Hvorfor velger gutter og jenter forskjellig? Ny forskning av professor Alberto Alesina og kolleger ved Harvard University viser at vi kan ikke bare skyldes på naturen når vi skal forklare dagens kjønnsroller. Studien «On the origins of gender roles: Women and the plow» viser at holdninger knyttet til kjønnsrollemønstre blir nedarvet fra en generasjon til den neste.

Plogen. Studien tar utgangspunkt i at plogen endret arbeidsfordelingen av hjemme- og utarbeid i mange jordbruks-samfunn. Historiske studier beskriver for eksempel at i det gamle Mesopotamia var det kvinnen som først hadde hovedansvar for arbeidet på jordene. Dette endret seg da plogen ble tatt i bruk. Plogen var tung å manøvrere og mannen tok derfor over dette arbeidet.

Plogen ble imidlertid ikke benyttet i alle jordbruks-samfunn. Enkelte steder var det for eksempel bratt terreng og mye stein som begrenset nytteverdien av plog, eller så dyrket de vekster som ikke krevde at jorden ble pløyd. Det er denne variasjonen i plogbruk Alesini og kolleger benytter for å studere hvordan kjønnsroller nedarves.

Kjønnsroller før. Alesini og kolleger graver dypt ned i etnografiske data fra over 1200 språkgrupper fra hele verden. De finner informasjon om hvilke grupper som benyttet plogen og i hvilken grad kvinnene deltok i jordbruksarbeidet. I sam-

I dag er det ikke muskler som er knapphetsressursen i arbeidsmarkedet, men kunnskap og ferdigheter. Nå har jentene mer av denne knappe ressursen enn guttene. Likevel sitter mange fast i gamle kjønnsrollemønstre, skriver Mari Rege.

ILLUSTRASJONSFOTO: SIGNE DONS

«Vi ser at det fremdeles er jentene som velger deltidsarbeid og som bruker mest tid på hjem og barn»

svar med de historiske studiene viser de at kvinner fra samfunn som benyttet plogen deltok mindre i jordbruksarbeid sammenlignet med andre kvinner.

Denne empiriske sammenhengen kan skyldes at plogen påvirket kjønnsrollene, men årsakssammenhengen kan også gå motsatt vei; det kan være at kjønnsrollene påvirket om plogen ble tatt i bruk. Forfatterne undersøker dette med å identifisere jordbruks-samfunn som hadde stor nytteverdi av plogen på grunn av klimatiske og geografiske forhold. De viser at i disse samfunnene deltok kvinnene i mindre grad i jordbruksarbeidet, sammenlignet med andre samfunn. Dette tilsier at det var plogen som påvirket kjønnsrollene.

Kjønnsroller i dag. På 70-tallet hevdet den danske økonom Ester Boserup at gamle jordbrukstradisjoner kan forklare noe av kjønnsrollene vi ser i dag. Alesini med kolleger undersøker denne hypotesen med å kombinere sine etnografiske

data om plogen med data om kvinners yrkesdeltagelse i dag.

I samsvar med Boserups hypotese, finner de at kvinner som nedstammer fra jordbruks-samfunn som benyttet plogen har lavere yrkesdeltagelse sammenlignet med andre kvinner. De har også færre kvinnelige ledere og politikere.

Holdninger. Studien ser også på dagens holdninger til kjønn. Analysen viser at i dag er mennesker fra samfunn som tradisjonelt benyttet seg av plogen mer negative til kvinnens yrkesdeltagelse enn mennesker fra andre samfunn. De er for eksempel i større grad enige i utsagn som at «kvinner er dårligere ledere enn menn» og «ved høy arbeidsledighet burde menn ha større rett på jobb enn kvinner».

Institusjoner eller normer. Til slutt undersøker forfatterne hvordan holdninger til kjønnsrollemønstre nedarves ved å studere arbeidsdeltagelsen til andre generasjoner innvandrere i

USA. De viser at jenter født i USA med foreldre som kom fra et land som tradisjonelt benyttet seg av plogen, har lavere yrkesdeltagelse enn jenter med foreldre som kom fra land som tradisjonelt ikke benyttet seg av plogen. Dette tyder på at normer om kjønnsrollemønstre nedarves fra en generasjon til den neste.

Interessant viser studien også at kjønnsrollene i mors fødeland har større påvirkning på jentenes arbeidsdeltagelse enn kjønnsrollene i fars fødeland. I tillegg er kjønnsrollene i fødelandet til mannens foreldre enda viktigere enn kjønnsrollene i fødelandet til egne foreldre. Det er svigermors holdninger til kjønnsroller som gjør seg mest gjeldende for arbeidsdelingen i hjemmet til andregenerasjons innvandrere i USA.

Oppsiktsvekkende. Studien fra Harvard er oppsiktsvekkende fordi den viser empirisk at kjønnsrollemønstre nedarves. Den gir støtte til hypotesen om at kjønnsrollemønstre ble dannet i en tid hvor arbeid utenfor hjemmet var fysisk krevende, og at mannen derfor hadde et fortrinn i å arbeide utenfor hjemmet sammenlignet med kvinnen. Dette tyder på at vi kan ikke bare skyldes på naturen når vi skal forklare hvorfor så mange kvinner velger å arbeide deltid.

I dag er det ikke muskler som er knapphetsressursen i arbeidsmarkedet, men kunnskap og ferdigheter. Nå har jentene mer av denne knappe ressursen enn guttene. Likevel sitter mange fast i gamle kjønnsrollemønstre.

Verden trenger energi

Debatt

PER RUNE HENRIKSEN
statssekretær (Ap),
Olje- og energi-
departementet

Utfordring. I lys av Anders Bjartnes' kronikk i Aftenposten 16. september «Europas fossile fetter» er jeg glad for at det nå synes å være bred enighet om at verden trenger mer energi. Samtidig er økt energiforbruk en utfordring for det globale miljøet. Regjeringen tar begge deler alvorlig.

Økt energietterspørsel skyldes i stor grad vekst i land som Kina og India. At flere mennesker løftes ut av fattigdom, er nødvendig og gledelig. Som en betydelig og stabil leverandør av olje og gass har Norge et ansvar for å bidra til å dekke verdens energibehov.

Felles ansvar. Samtidig har alle land et felles ansvar for å løse klimautfordringene. Regjeringens mål i klimapolitikken er å begrense den menneskeskapte temperaturstigningen til under to grader fra før-industrielt nivå. I Det internasjonale energibyråets (IEA) scenario for hvordan togradersmålet kan nås, spiller olje og gass fortsatt en viktig rolle i 2030.

Bjartnes hevder IEAs scenario tilsier at behovet for gass i Europa fremover vil gå ned. Men selv innen togradersscenarioet vil importbehovet fortsatt være høyt, fordi EU-landenes egen gassproduksjon vil falle i årene som kommer. Gass har dessuten betydelige fortrinn både med tanke på miljøet og forsyningssikkerheten. Atomulykken i Japan har skapt økt skepsis til atomkraft. EU kan nå sitt utslippsmål i 2020 ved bare å erstatte sin kullkraft med gasskraft. Vår satsing på CO₂-håndtering sikter mot å gjøre gasskraft enda mer klimavennlig.

Grønn miks. Det er ingen motsetning mellom satsing på fornybar energi og fortsatt bruk av gasskraft. I virkeligheten er de en grønn miks. I motsetning til vind- og solenergi, gir gasskraft sikker tilgang på energi uansett vær. I tillegg kan vannkraften vår bli nyttig for satsingen på sol- og vind i Europa. Nye utenlandsforbindelser skal etableres i den grad de er samfunnsøkonomisk lønnsomme og bidrar til å bedre vår egen forsyningssikkerhet. Sist vinter viste at kraftutveksling med utlandet også er viktig for forsyningssikkerheten i Norge.

Hver fredag i Aftenposten

Mari Rege
Professor UiS

Erling Røed Larsen
Førsteamanuensis BI

Kristin Skogen Lund
Konserndirektør

Kjetil Storesletten
Professor UiO

Dani Rodrik
Professor Harvard